

[CHRISTIAAN HUYGENS (PARIJS)
AAN ZIJN VADER CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
3 DECEMBER 1660]
5665A

Samenvatting: Christiaan geeft een beschrijving van de plaats waar hij een voorstelling van *Xerse* bijwoonde. **Huygens** reageerde met een brief aan Beringhen van 9 december 1660 (OC 3, nr. 821, pp. 206-208; Worp 5, nr. 5668, p. 344).

Datering: Het gaat hier om een ontwerptekst betreffende de voorstelling van *Xerse* van Francesco Cavalli met ingelaste balletten van Jean-Baptiste Lully welke Christiaan op 27 november 1660 bijwoonde. De tekst is geschreven op hetzelfde blad als Christiaans brief aan Leopoldo de Medicis van 28 november 1660 (OC 3, nr. 817, pp. 195-198). Deze brief is blijkens Christiaans reisdagboek verzonden op 3 december 1660. Aangezien Christiaan op diezelfde dag ook een brief aan zijn vader stuurde, welke verloren is gegaan, is de hypothese gewettigd dat het ontwerp gebruikt is in de brief aan zijn vader. De hypothese wordt bevestigd door het gegeven dat Huygens op 9 december 1660 een uitvoerige brief schreef aan Henri de Beringhen, waarin hij deze bedankt voor diensten aan Christiaan bewezen (OC 3, nr. 821, pp. 206-208; Worp 5, nr. 5668, p. 344). Dat deze laatstgenoemde brief werkelijk een reactie op Christiaans brief van 3 december is (en niet op een eerdere), blijkt uit het feit dat Huygens in deze brief ingaat op ‘la médecine universelle,’ waarover Christiaan op 2 december 1660 een notitie had ontvangen van Champs-Neuf. De combinatie van deze gegevens maakt het meer dan waarschijnlijk dat het onderhavige ontwerp gediend heeft voor een deel van Christiaans brief aan zijn vader van 3 december 1660.

In de literatuur (OC 3, nr. 818, p. 199; Brugmans 1935, p. ***) wordt er gewoonlijk van uitgegaan dat het een ontwerp betreft voor een brief aan Christiaans broer Constantijn jr., maar in feite is daar geen enkele grond voor.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 45, achter op Christiaans ontwerp van brief aan Leopold de Medicis van 28 november 1660: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgave: OC 3, nr. 818, pp. 199-200: volledig.

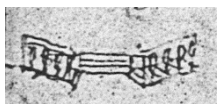
Namen: Henri de Beringhen; Philips de Bourbon (hertog van Orléans); Pierre des Champs-Neufs; Inselin; Lodewijk XIV; Anna van Oostenrijk; Maria Theresia van Oostenrijk.

Plaats: Louvre (Parijs).

Titels: *Xerse* (Cavalli/Lully 1660).

Transcriptie

Xerxes, comédie Italiene en musique,
à la galerie des peintures.

Le théâtre estoit un bastiment d'une grand sale, d'ordre Corinthien, ou plustost de trois sales, l'une derrière l'autre, en sorte que de la première on montoit par 3 ou 4 degrez dans la seconde, et de celle-cy de mesme à la troisième. Les murailles et les colonnes estoient toutes couvertes des tapisseries brodées d'or sur un fonds de velour bleu. Les chapiteaux avoyent au lieu du feuillage accoustumé des plumes blanches et rouges, et les bases d'un vernis rouge luisant semées ¹... Toute la route estoit aussi couverte d'autres tapis brodez. Et tout cela estant éclairé de quantité de bougies partie dans ²... de crystal, partie en bas sur le théâtre et derrière les colonnes, avoit un éclat et magnificence très-grande. Le théâtre occupoit à peu près la moitié de la galerie, l'autre moitié estoit toute pleine des bancs, horsmis une place, où estoient les chaises du Roy, des Reines et de Monsieur. L'on avoit aussi fait une grande loge à costé gauche pour les Ambassadeurs et une de mesme de l'autre costé pour placer quelques dames, et on me dit que Monsieur Inselin y estoit aussi.

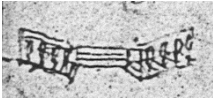
1. Ruimte opengelaten.

2. Ruimte opengelaten.

Monsieur Des Champs m'avoit envoyé un biliet estant à table, par lequel il me fit sçavoir que Monsieur le Premier m'attendroit à 2 heures, pour me faire bien placer à la comédie, ³à laquelle assignation m'estant trouvé, Monsieur le Premier eut la bonté de s'en aller au Louvre avec moy et jusques à la sale de la comédie, où il parla à un lieutenant des gardes et me fit donner une fort bonne place sur un banc qui estoit sous la loge à main droite. Il falloit attendre là plus de 2 heures, devant que le Roy vint, à sçavoir depuis 4 jusques à 7, mais le temps m'ennuyoit point.

Vertaling

⁴*Xerse*, Italiaans theaterstuk met muziek,
in de schilderijengalerij.

Het theater was een gebouw met een grote zaal, in Corinthische stijl, of eerder drie zalen achter elkaar, in die zin dat men vanuit de eerste door drie à vier treden te stijgen in de tweede komt, en vanuit deze op dezelfde wijze in de derde. De muren en de zuilen waren geheel bedekt met tapijten met gouden borduursels op een ondergrond van blauw fluweel.

De kapitelen hadden in plaats van het gebruikelijke lofwerk witte en rode veren, en de blinkende rood gelakte sokkels bezaaid met ... Het gangpad was eveneens geheel bedekt met geborduurde tapijten. En dat alles, dat werd verlicht door een grote hoeveelheid kaarsen, deels in [luchters] van kristal, deels op het toneel en achter de zuilen, was van een zeer grote luister en pracht. Het toneel nam bijna de helft van de galerij in beslag; de andere helft was met banken volgezet, behalve een plek waar de zetels stonden van de ⁵koning, de ⁶koninginnen en ⁷Mijnheer. Men had daarnaast ter linkerzijde een grote loge opgebouwd voor de ambassadeurs en een gelijksoortige aan de andere kant voor verschillende dames, en mij zei mij dat de heer [***] Inselin daar eveneens was.

De heer [Pierre] des Champs[-Neufs] had mij tijdens het eten een briefje gestuurd, waarmee hij mij liet weten dat mijnheer de ⁸opperstalmeester mij om twee uur verwachtte, teneinde mij een goede plaats bij de voorstelling te geven. ⁹Toen ik ingevolge die opdracht mij aldaar had vervoegd, was mijnheer de opperstalmeester zo goed met mij te vertrekken naar het Louvre, tot bij de zaal van de voorstelling, waar hij overlegde met een luitenant van de wacht, en mij een zeer goede plaats liet geven op een bank die onder de rechter loge stond. Vervolgens moest er nog meer dan twee uur worden gewacht tot de koning arriveerde, te weten van vier uur tot tegen zevenen, maar ik verveelde mij [al] die tijd niet.

3. Hier doorgehaald: 'Et arrivant à la dite heure, j'eus encore le bonheur en arrivant chez luy d'y trouver le Maréchal de Turenne, avec le Commandeur de Souvray. Tellement,'

4. De opera *Xerse* van Francesco Cavalli, met balletten van Jean-Baptiste Lully, was op 22 november 1660 in première gegaan.

5. Lodewijk XIV.

6. Koningin Maria Theresia van Oostenrijk en koningin Anna van Oostenrijk.

7. Philips de Bourbon, hertog van Orléans.

8. Henri de Beringhen.

9. Hier is doorgehaald: 'En toen ik op dat uur [bij de opperstalmeester] aankwam, het ik het geluk daar de maarschalk [de heer Henri de la Tour d'Auvergne, burggraaf] van Turenne, en de commandeur [Jacques] de Souvré te treffen. Aldus, ...'